

ХРОНІКА

ВІТАЛІЙ МАСНЕНКО (ЧЕРКАСИ)

ВІКТОРІЯ ТЕЛЬВАК (ДРОГОБИЧ)

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «СПІЛЬНА СПАДЩИНА. РІЧ ПОСПОЛИТА ОБОХ НАРОДІВ В ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРИЧНІЙ ДУМЦІ ХІХ–ХХ ст.»

Організований істориками з Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І.Франка (проф. *Віталій Тельвак*, доц. *Лідія Лазурко*) та польським Історіографічним товариством (голова – проф. *Павел Серженга*) захід відбувся 27–28 вересня 2018 р. у Дрогобичі. Варто згадати, що вказана проблематика вже традиційна для відповідного кола українських і польських історіографів. Так, попередня конференція Історіографічного товариства з аналогічної тематики пройшла у вересні 2017 р. у Жешуві (Польща).

У привітальному слові, з яким до учасників заходу звернулася ректорка Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І.Франка проф. *Надія Скотна*, було висловлено сподівання на продовження тривалої співпраці українських і польських істориків задля осмислення історіографічних образів складної та важливої епохи спільного минулого наших народів. Адже тільки відкрита та доброзичлива наукова дискусія може дати шанс досягти такого потрібного сьогодні порозуміння й накреслити оптимальні шляхи для подальших досліджень.

Конференція тривала впродовж двох днів, у режимах пленарного засідання і трьох тематичних секцій. На першому пленарному засіданні відбулося обговорення теоретичних і методологічних аспектів дослідження річпосполитської проблематики, виокремлено вузлові точки українського й польського історіографічних дискурсів. Указана проблематика розглядалася в доповідях професорів *Леоніда Зашкільняка* (Львівський національний університет ім. І.Франка) «Річ Посполита Обох Народів в ретроспективі української історіографії», *Войцеха Вжосека* (Познанський університет ім. А.Міцкевича) «Про діалог сусідських історіографій – методологічні зауваги», д-ра іст. наук *Ігоря Гирича* (Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.Грушевського НАН України) «Концепт Люблінської унії в українській та польській історіографії доби позитивізму», проф. *Рафала Стобецького* (Лодзький університет) «На шляху до примирення: Гадяцька угода в польській історичній думці на вигнанні після 1945 р.».

На другому пленарному засіданні було виголошено доповіді проф. *Катажини Блаховської* (Варшавський університет) «Перша Річ Посполита – феномен існування vs феномен занепаду: Напрями й методологічні засади еволюції поглядів на Першу Річ Посполиту в польській та українській історіографії XIX – першої половини XX ст.», д-ра іст. наук *Дмитра Вирського* (Інститут історії України НАН України) «Річпосполитський досвід України: представлення/конструкція уявлень в ранньомодерній історіографії», доц. *Лідії Лазурко* (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І.Франка) «Образ Речі Посполитої на сторінках польських історичних часописів Львова XIX – початку XX ст.».

Пленарні засідання завершилися презентацією колективної монографії «Історичні образи “сусідів” на українсько-польсько-білоруському прикордонні: міфи – студії – пам’ять» (Черкаси, 2017 р.) та другого тому збірника наукових праць «Symposium Historiographicum Czercasiensium = Черкаський історіографічний симпозіум».

Далі робота конференції тривала в рамках трьох секційних засідань. На першому, присвяченому висвітленню проблем генези історичного знання, із доповідями виступили д-р *Ева Сольська* (Люблінський університет ім. М.Кюрі-Склодовської) «Хто придумав Першу Річ Посполиту?», проф. *Іван Куций* (Тернопільський державний педагогічний університет ім. В.Гнатюка) «Між “цивілізованістю” та “варварством”: Річ Посполита в історично-цивілізаційних уявленнях Пантелеймона Куліша», маґ. *Кароль Каспрович* (Люблінський університет ім. М.Кюрі-Склодовської) «“Колоніальна епістемологія”: (Пост)колоніальна теорія і спадщина Речі Посполитої обох народів», проф. *Марек Возняк* (Люблінський університет ім. М.Кюрі-Склодовської) «“Креси” у сучасному історичному/публічному дискурсі», проф. *Віталій Масненко* (Черкаський національний університет ім. Б.Хмельницького) «Державний/політичний устрій Речі Посполитої в рецепції В’ячеслава Липинського», д-р *Томаш Мацьковський* (Ґданський університет) «Погляди Ґоттфріда Ленґніха на політичну систему Речі Посполитої та їх рецепція в польській історіографії до Другої світової війни».

На другій секції, яка охоплювала проблематику формування історіографічних образів, було виголошено доповіді проф. *Йоланти Кольбушевської* (Лодзький університет) «Герої та антигерої в польській історіографії другої половини XIX ст.», доц. *Василя Педича* (Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу) та проф. *Віталія Тельвака* (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І.Франка) «Ґадяцька угода як українсько-польський компроміс в дослідженнях львівських учнів М.Грушевського», проф. *Тетяни Цимбал* (Криворізький національний університет) «Філософія героїзму в інтелектуальній спадщині В.Липинського», проф. *Норберта Моравця* (Ченстоховська академія ім. Я.Длуґоша) «Відтінки слов’янськості: “Польськість”, “західноруськість” і “малоруськість” в історичній думці Михайла Кояловича», проф. *Йоанни Пісулінської* (Жешувський університет) «Ідеальний володар: Стефан Баторій у польській історіографії другої половини XIX ст.», доц. *Тараса Гриневича* (Національний університет «Львівська політехніка») «Образ героя та антигероя Речі Посполитої в творчості Людвіка Кубалі», проф. *Евґеніуша Коко* (Ґданський університет) «Бачення постаті Івана Мазепи в доробку Францішка Равіґі-Ґавронського», проф. *Павла Серґєнґи* (Жешувський університет) «Біля витоків бачення Т.Нарбута Литви та польсько-литовських стосунків».

Під час роботи третьої секції було представлено доповіді маґ. *Олександра Аврамчука* (Варшавський університет) «Українські емігрантські історики США про

Ягеллонську ідею (1945–1991)», проф. *Віталія Яремчука* (Національний університет «Острозька академія») «Люблінська унія у працях українських радянських істориків», д-ра *Анни Бжезинської* (Лодзький університет) «Місце України в Першій Речі Посполитій на сторінках *Rocznika Europy Środkowo-Wschodniej*», доц. *Костянтина Івангородського* (Черкаський національний університет ім. Б.Хмельницького) «Етнічні трансформації східнослов'янських спільнот у межах ВКЛ: сучасна білоруська історіографія», доц. *Ореста Лильо* (Український католицький університет) «Стан та перспективи дослідження історії мистецького осередку Львова та його представників у другій третині – кінці XVIII ст.», аспір. *Валентина Ребенка* (Ніжинський державний університет ім. М.Гоголя) «Українська козащина початку XVII ст. у висвітленні варшавської і краківської історичної школи (Т.Корзон і Ю.Шуйський)». На засіданні також виступив проф. *Сергій Корновенко* (Черкаський національний університет ім. Б.Хмельницького), який продемонстрував ретроспекцію селянського фактору від Козацької революції середини XVII ст. до Української революції 1917–1921 рр. у сучасному історичному наративі.

По завершенню роботи для учасників конференції було проведено ознайомлювальну екскурсію історичним і сучасним Дрогобичем та здійснено туристичну мандрівку у с. Урич до середньовічної фортеці Тустань.

Отже конференційна проблематика була зосереджена на історії історіографії, історії ідей, теорії історії та методології історичних наук, виявленні безперервності чи трансформації історіографічних інтерпретацій, аналізі традиційних наукових шкіл і їх знакових репрезентантів. Особлива увага зверталася на пошук нових методологічних підходів, а також можливості прописування річпосполитської проблематики в рамках сучасних тенденцій розвитку гуманітарних наук. Важливим предметом наукових інтересів виявилася не тільки історіографія окремих аспектів політичної та культурної спадщини Речі Посполитої, а й діяльність польських, українських наукових спільнот, які цілеспрямовано її досліджували. Крім того, обговорювалася проблематика державного устрою Речі Посполитої, починаючи від правових і політичних питань до широкого розуміння політичної культури, а також їх побутування у просторі міфологізації, історичної політики та політики пам'яті. Водночас аналізувалися різні концепції інтерпретації причини падіння державності, які зосереджувалися не тільки навколо традиційних історіографічних суперечок, а й стосувалися сучасних підходів щодо тлумачення цього процесу. Не було обділено увагою й антропологічний аспект, зокрема розглядалися найбільш поширені історіографічні образи знакових постатей, у тому числі С.Баторія, І.Мазепа, Б.Хмельницького, Т.Костюшка. Водночас зауважимо, що серед оприлюдненої проблематики заходу бракувало сучасної литовської історіографії, присвяченої Речі Посполитій, а також розгляду питань про участь білорусів у цій спадщині. Проте у загальному балансі дрогобицька конференція, окрім високої організації, продемонструвала яскраве розмаїття тем і різноманітність дослідницьких концепцій та підходів, що дозволило окреслити подальші перспективи студіювання спадщини Речі Посполитої у сучасній історіографії.